

A 1712/kultur**Behandlas i** Utskottet för kunskap och kultur i Norden

Utskottet för kunskap och kultur i Nordens betänkande över

**Medlemsförslag
om stöd för studenter i fara****Förslag**

Utskottet för kunskap och kultur i Norden föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda om Students at risk program kan etableras i samtliga nordiska länder

Bakgrund

Bakgrunden till förslaget är det norska programmet Students at Risk som möjliggör för studenter från länder med totalitära regimer och som har arbetat för demokratiutveckling och mänskliga rättigheter att fullfölja sina studier i Norge.

Utskottets synpunkter

I totalitära regimer och i länder med fragil demokratiutveckling befinner sig unga studerande ofta i en särskild riskgrupp. Som välutbildade, frisinnade och kritiskt tänkande individer är studerande många gånger den samhällsgrupp som drabbas först och hårdast i inskränkningar av demokratin.

Students at Risk (StAR) är ett program som införts i norska högskolor i samarbete mellan studentorganisationer och det norska utrikesdepartementet. Programmet ska ge utländska studenter som är förföljda i sina hemländer, pga. att de är involverade i aktiviteter för att förbättra mänskliga rättigheter, möjlighet att slutföra sina studier i Norge.

StAR piloterades i Norge år 2012 på initiativ av aktiva högskolestuderande, och hösten år 2015 inleddes StAR som ett tvåårigt pilotprojekt. Programmet har därefter förlängts med ett år från och med hösten 2017. Programmet har tilldelats totalt 23 miljoner NOK över hela perioden. Liknande program har framgångsrikt genomförts i bl.a. Polen och Nederländerna.

I Norge gäller programmet studenter i länder som är mottagare av officiellt utvecklingsbistånd, och som över en tid aktivt engagerat sig i demokratiutveckling och mänskliga rättigheter, med risk för sin egen säkerhet. Det ställs även akademiska och

språkliga krav på att upptas i programmet. För att bli upptagna i programmet bör kandidaterna bli nominerade av specifika människorättsliga institutioner eller organisationer som getts nomineringsrätt. De studenter som antas till en högskola berättigas till stipendium för att täcka kostnaderna för sin utbildning. Studenterna återvänder hem efter utexaminering, eller tidigare om situationen tillåter detta. Syftet är att studenterna efter utexaminering ska kunna bidra till demokratiseringen och demokratiutvecklingen i sina hemländer.

Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU), den myndighet under det norska kunskapsdepartementet som administrerar programmet, har uppmuntrat alla högskolor att bereda plats för studenter som behöver skydd. Då programmet inleddes mottog 15 högskolor i Norge studerande genom programmet, bl.a. från Egypten, Libyen, Gambia, Libanon, Swaziland, Turkiet, Kirgizistan, Palestina samt Syrien. Reaktionen bland såväl högskolorna samt inom administrationen har varit goda. Framgången med programmet har även höjt röster för att etablera StAR-programmet som ett permanent program inom hela Europa.

Ett USA-baserat program, Scholars At Risk (SAR), existerar redan i ca 39 länder. Programmet har snarlika funktioner men riktar sig till forskare. Genom programmet arrangeras kortare forsknings- och gästföreläsarpositioner på högskolor utomlands, tills forskarna kan återvända till sina hemländer. Flera högskolor i de flesta nordiska länder är redan involverade i SAR-nätverket.

Senter for internasjonalisering av utdanning har genomfört en halvtidsutvärdering som presenterades i juni 2017. Utvärderingen ska bilda grundlag för det norska utrikesdepartementets beslut om en fortsättning eller permanentning av programmet efter 2018.

Utvärderingen visar att programmet fungerar väl. De intervjuade studenterna är nöjda med de utbildningar de får som de menar kommer att vara relevanta för deras framtida karriärer; det har varit en stadig ökning av antalet nominerade studenter; programmet har stadigt förbättrats under de år det har funnits; de många involverade aktörerna (universitet, ambassader, myndigheter, studentorganisationer, Amnesty International, Scholars at Risk Network och The International Cities of Refuge Network) menar att programmet fungerar tillfredställande och det finns en samfäll önskan om att programmet ska fortsätta.

Utvärderingen pekar också på utmaningar som bör lösas:

- SIU måste skapa bättre kontroll över nomineringsprocessen så att inte falska nomineringar kommer in (dvs. för studenter som inte engagerar sig i demokratiutveckling), samt säkra att kriterierna för nomineringar förstås lika av de organisationer och myndigheter som har nomineringsrätt.
- SIU bör tillsammans med aktörerna arbeta för att skapa en bättre könsbalans bland de som nomineras.
- Är det möjligt att studenterna kan få större inflytande över val av studieprogram? Det råder idag brist på bachelorprogram som ges på engelska.

- Då det är en halvtidsutvärdering har framtiden för de deltagande studenterna efter examen inte varit en prioriterad fråga. Enligt utvärderingen råder det idag en osäkerhet kring både hur man ska bygga upp ett fungerande nätverk med de studenter som har återvänt men också hur ansvariga myndigheter ska hantera det faktum att några studenter kanske inte kan återvända. Utvärderingen rekommenderar att processer för att hantera ovanstående snarast måste komma på plats.

På bakgrund av utvärderingens slutsatser ställer sig utskottet för kunskap och kultur bakom förslaget att rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda om likande program, som det som finns i Norge, för studenter i fara kan etableras i samtliga nordiska länder.

Reykjavik den 20 september 2017

Angelika Bengtsson (SD)

Annette Lind (S)

Eva Sonidsson (S)

Iddimangjii Bianco (IA)

Johan Andersson (S)

Johanna Karimäki (gröna)

*Jorodd Asphjell (A) **ordförande***

Lars-Arne Staxäng (M)

Norunn Tveiten Benestad (H)

Pauli Trond Petersen (T)

Peter Johnsson (S)

Tony Wikström (ÅSD)